

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

TIBI

L'ALCOIÀ



**AJUNTAMENT
DE TIBI**



**INSTITUT
CARTOGRÀFIC
VALENCIÀ**

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECU I TEXT
Sílvia Díez Lorente

GRAFISME
Esperança Martínez Molina

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Tibi, 247

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tibi

ISBN: 978-84-482-6637-0

Depòsit legal: V-3264-2021

Impressió:  gràfiques **vimar** 
Ajuntament de Tibi • Tel. 96 150 43 20 • Pça. 19 • 46102 Tibi

www.avl.gva.es

TIBI

Tibi és un municipi de la província d'Alacant, que pertany a la comarca de l'Alcoià. El terme municipal té una superfície de 70,4 km² i una població de 1.662 habitants l'any 2020, majoritàriament valenciano-parlants. Al llarg del segle XX hi ha hagut un cert èxode rural, però en els últims vint anys la població es manté, fins i tot, amb un lleuger creixement.

Tibi està situat als peus de la penya de Migjorn (1.226 metres), a través de la qual es comunica amb Xixona per una ruta difícil i sinuosa. En la part sud-oest del terme municipal s'eleva la serra del Maigmo (1.296 metres). A més d'estes dos importants elevacions, Tibi està envoltat per la serra de la Moleta, la serra del Ventós i el Maigmonet.

El riu de Montnegre (o riu Verd) naix en el límit amb Castalla i travessa tot el terme. El terreny que passa és irregular, amb nombrosos barrancs que arrepleguen les aigües de les muntanyes fins al llit fluvial, que desemboca en l'embassament de Tibi. Cal destacar el gran valor ambiental i paisatgístic del riu Verd, ja que en els seus marges trobem les zones agrícoles més productives. Destaca, també, la presència de molins com el molí Groc, el molí del Marqués i el molí de Terol de Baix.

El clima és mediterrani, amb hiverns freds i estius calorosos, encara que és habitual que refresque de nit. Les precipitacions, que no són abundants, es donen sobretot a la primavera i a la tardor.

Les unitats de vegetació prioritàries són els carrascars. En tot el territori queden prohibits els aprofitaments forestals. No es poden fer aclarides o treballs silvícoles dins de la microreserva, exceptuant la recuperació dels alzinars i les extraccions per motius fitosanitaris.

Encara que és un poble xicotet, que no compta amb els recursos d'una gran ciutat, té l'avantatge de la tranquil·litat dels carrers, que es pot alternar amb el rebombori de la ciutat d'Alacant gràcies a les bones comunicacions. D'Alacant només la separen 29 km a través de l'autovia A-36. A causa de la quantitat d'urbanitzacions que hi ha en el terme municipal, es pot considerar també ciutat dormitori de poblacions contigües, especialment d'Alacant.

L'economia del poble està basada en la indústria auxiliar de la jogueteria (fàbriques de transformació del plàstic) i tallers de matriceria. L'agricultura, sempre d'explotació familiar, produïx ametles, olives i vinya. Són habituals també les plantacions de verdures i llegums en les vores del riu. Antigament també eren activitats habituals la sembra i recol·lecció de cereals i el tractament de l'espart.

Entre el seu patrimoni destaca l'embassament de Tibi, construït en el segle XVI entre el Mos del Bou i la Cresta. És el més antic d'Europa, i encara funciona. L'embassament emmagatzema les aigües del riu Verd, que són utilitzades per a regar l'horta d'Alacant, amb una capacitat aproximada de dos milions de metres cúbics. Les obres per a la construcció de la presa es van iniciar l'any 1580 i van finalitzar el 1594. Les dimensions de la base són 33 metres per 60 centímetres, minvant proporcionalment a mesura que s'alça fins als 20 metres en el punt més elevat. Es va trencar en 1697, però en 1738 va entrar de nou en funcionament. Fou declarat Bé d'Interés Cultural l'any 1994.

Del castell àrab del segle X es conserven restes, entre les quals destaquen un llenç de muralla amb fàbrica de mamposteria, així com una torre de base quadrada amb talús, que possiblement era la torre d'homenatge. El castell també està declarat Bé d'Interés Cultural. El recinte del castell va ser important durant la Reconquesta, ja que segons el Tractat d'Almirra (1244) va quedar dins de la Corona d'Aragó, marcant la frontera amb Castella. Jaume I el va donar al cavaller navarrés Sancho de Lienda, que fou el primer senyor feudal de Tibi. A partir del segle XIV fou incorporat a la baronia de Castalla.

Durant la Guerra de Successió, igual que la resta de la comarca, es va mantindre fidel a Felip V de Borbó, la qual cosa li va valdre el privilegi de ser nomenada *vila* l'any 1705 i el títol de «molt noble, fidel i lleial»; les inicials d'estos quatre adjectius apareixen en l'escut del municipi.

Entre els monuments més rellevants del poble destaquen l'església parroquial, edifici d'interés arquitectònic (segle XIX), la Glorieta i l'ermita de Santa Maria Magdalena.

Entre les festes patronals destaca la *soltà* de vaquetes en el centre del poble, les danses del rei Moro, les *Enramaes* del primer diumenge de Pasqua i la romeria de la Pedrera en honor al Senyor Trobat.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Alt de l'Alècua
Alt de la Carrasqueta
Alt de la Cova de la Gralla
Alt de la Mosca
Alt del Colze
Alt del Pinet
Altet de la Planxeta
Altet de Pitxot
Altet dels Teipons
Balcó d'Alacant
Cabeç d'Albabor
Cabeç de l'Ancorxa
Cabeç de la Penya Rascon
Cabeç de Mahoma
Cabeç de Pi
Cabeç de Silles
Cabeç Redó
Cabecet de l'Ull de la Font
Cabecet de les Faixes
Cabeço Blanc
Cabeço de la Calina
Cabeço de les Raboses
Cabeçó de Barberà
Cabeçó Togarit
Cabèt
Cantal del Pixador
Collado de l'Alforna
Collado de l'Ancòrnia
Collado de la Llentilla
Collado del Clot
Costeres de la Terra d'Olil
Cova de la Gralla
el Cantalar
el Maigmo
el Maigmonet
el Mos del Bou
el Planonar
el Salt de l'Àguila
Foieta de la Calç
Foieta del Conill
l'Escobella
l'Escobelleta
la Cresta
la Mamella Pasquala
Lloma d'Albalà
Lloma de les Monges
Lloma del Monjo
Lloma Grossa
Ombria de Norta
Penya de la Madama
Penya de la Moleta
Penya de Migjorn
Penya Rascon
Penyeta de l'Àguila
Pinar de Terol
Pinar del Pla
Pinar del Sílim
Pla de les Carrasques
Pla del Pinar
Planet Blanc
Puntal de Llusa
Serra de l'Aigüera
Serra de la Moleta
Serra del Maigmo
Serra del Ventós
Solana d'Albabor
Solana de la Vila
Solana de Petrer
Solana de Ronesa
Solana del Maigmo
Talaia del Maigmo
Tossal Arrier

Hidrografia natural

Barranc d'Alí	Barranc del Llosar
Barranc de Bocairent	Barranc del Meclí
Barranc de Cartella	Barranc del Nap
Barranc de l'Ombria de Petrer	Barranc del Pampo
Barranc de la Calina	Barranc del Pla
Barranc de la Creu	Barranc del Planet Blanc
Barranc de la Fita del Terme	Barranc del Racó del Moreno
Barranc de la Font de Melisseta	Barranc del Violí
Barranc de la Font del Llop	Barranc dels Mallarets
Barranc de la Marcota	Barranc dels Plantadets
Barranc de la Parrala	Barranc Fort
Barranc de la Pedrera	Font de l'Aljub
Barranc de Moret	Font de la Teula
Barranc de Ragil	Font del Llop
Barranc de Ratxer	Font del Planet Blanc
Barranc de Ronesa	Rambla de Cànyoles
Barranc de Sama	Rambla de la Canyadeta
Barranc de Torrossella	Riu de Montnegre (o Riu Verd)
Barranc del Baladre	Ull de la Font
Barranc del Búbol	

Hidrografia artificial

Embassament de Tibi	Pou de Neu
---------------------	------------

PARTIDES I VIES DE COMUNICACIÓ

Partides i paratges

Cantavella	el Molló
Eixau	el Romeral
el Bancal Fondo	el Toll
el Campet del Pi de Maure	els Calderons
el Castell	els Garrofers
el Collado	els Mallarets
el Colmenar	els Trompos
el Garroferal	Escobar
el Llosar	Guainets

l'Almussai
l'Ancòrnia
l'Ancorxa
l'Estret Roig
l'Horta
l'Horteta
la Casa Blanca
la Foia Sarganella
la Mitja Taronja
la Parra
la Pedrereta
la Rambla
la Venta Girau
les Covatelles
les Dondes
les Llometes

les Marcotes
les Pedretxines
les Planisses
les Saleres
Racó de Fava
Racó de la Creu
Racó de l'Alquitranera
Racó del Puntal de l'Arnatxal
Racó dels Trompos
Ronesa
Ronesa de Baix
Ronesa de Dalt
Rotura
Terol
Torrossella

Vies de comunicació

Antic Ferrocarril Alcoi-Alacant
Assagador de la Casa Seca
Assagador de la Foieta de Conill
Assagador de Pedretxina
Camí d'Albabor
Camí de Batanos
Camí de Cerver
Camí de l'Ancòrnia
Camí de l'Embassament
Camí de l'Emissora
Camí de l'Escobella
Camí de la Casa Roja
Camí de la Font del Llop
Camí de la Lloseta
Camí de la Marcota
Camí de la Menta
Camí de la Pedrera
Camí de la Pedrera
de la Senyora Tónica
Camí de la Rambla

Camí de la Solana de Petrer
Camí de les Planisses
Camí de les Redones
Camí de Ragil
Camí de Ronesa
Camí de Sama
Camí de Terol
Camí de Torrossella
Camí del Balcó d'Alacant
Camí del Cantar de l'Orgue
Camí del Carranxalet
Camí del Corral de l'Hort
Camí del Pla
Camí del Racó
Camí dels Ameradors
Carretera d'Agost
Carretera d'Alacant a Ibi
Carretera d'Ibi
Carretera de Xixona
Senda de la Vaca

PRESENCIA HUMANA

Poblament

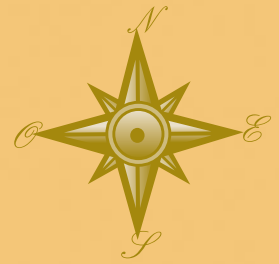
Casa d'Albabor	Casa dels Calderons
Casa d'Àngel	Casa Roja
Casa d'Eliseu	Casa Santa
Casa d'Emili Albata	Cases de Reus
Casa d'Escobar	Cases de Terol
Casa de Banyó	Cases de Torrossella
Casa de Cabrera	Cases del Pla de Tibi
Casa de Don Santiago	Caseta de Jesús Liberato
Casa de Gasparet	Caseta de l'Horta
Casa de Guainets	Caseta de l'Horteta
Casa de l'Ancòrnia	Caseta de Minyo
Casa de l'Ancorxa	Caseta de Panxeta
Casa de la Lloseta d'Ibi	Caseta de Peco
Casa de la Pedrera de la Manya	Caseta de Saragata
Casa de la Volta Blanca	Caseta de Tararol
Casa de la Volta de la Mora	Caseta del Soto
Casa de les Planisses	Corral de la Penya
Casa de les Planisses Jorra	el Teularet
Casa de Moret de Baix	l'Albabor
Casa de Moret de Dalt	la Masia
Casa de Ragil de la Xispa	les Casetes
Casa de Ragil de Maritxal	Mas de la Casa Blanca
Casa de Ragil del Pi	Mas de Samanet
Casa de Ronesa	Mas del Planet Blanc
Casa de Ronesa de Castalla	Sarganelleta
Casa de Ronesa de Dalt	Tibi
Casa de Ronesa la Major	Urbanització Bonaire
Casa de Vicent Làrios	Urbanització Creu del Maigmó
Casa del Llosar	Urbanització El Maigmó
Casa del Mexicà	Urbanització El Meclí
Casa del Pla	Urbanització L'Aljub
Casa del Racó de Fava	Urbanització Terol
Casa del Riuet	Venta de Baix
Casa del Sequillo	Venta de l'Alt
Casa del Teularet	Venta Llémèna

Altres llocs d'interés

Casa del Molí de Briga
Casa del Molí de les Moles
Castell de Tibi
Cementeri
Ermita de Santa Maria
Magdalena
Església de Santa Maria
Magdalena
Instal·lacions Esportives

Molí de Custodi
Molí de David
Molí de Terol de Baix
Molí del Marqués
Molí Gros
Pedrera del Senyor Trobat
Refugi de la Melonera

Elements físics



TERME DE CASTALLA

Tibi

TERME DE XIXONA

TERME D'AGOST

TERME D'ALCANT

TERME DE SANT VICENT DEL RASPEIG

